

(...) Iskreno zalim Zorana; zalim ga kao sina, svestan i onih njegovih kobnih (karakternih) svojstava, poroka i mana koje su mu uslovile i politicku sudbinu. Sve sam mu mane, personalne greske i brzopletosti koje je cinio u politici, svom autokratizmu i prejakoj samouverenosti, prastao zbog blistave politicke inteligencije i zadivljujuce radinosti i vrednoce(...)

I on je bio covek moje borbe i mog sveta.

Mladic koji je isao samnom; koji me je sledio od studentske pobune 1968. godine i dugo, do devedesete. I kada me je izneverio, cinio je to iz nezrelosti, sledeci svoj prejak pragmaticni zanos u politici. Politicka Srbija i njen mladi narastaj izgubili su coveka koji je mogao sve; mogao je i ono sto se od njega ne ocekuje.

Upravo to neocekivano poceo je u politici prema Kosovu..

Pismo Stajneru

Povodom jucerasnje najave smanjivanja medjunarodnog vojnog prisustva na Kosovu i Metohiji, zelim da izrazim zadovoljstvo postepenim normalizovanjem situacije. Medjutim, zabrinjavaju planovi da se te bezbednosne funkcije prenose na lokalne strukture bez ikakvih konsultacija sa nadleznim organima Srbije i Jugoslavije i bez uvazavanja i minimalnog suvereniteta Srbije i Jugoslavije.

Ovakvo ponasanje medjunarodnih snaga nije u skladu sa Rezolucijom Ujedinjenih nacija, niti sa medjunarodnim pravilima. Rezolucija Saveta bezbednosti UN predvidja da medjunarodne organizacije upravljaju nadleznostima na Kosovu i Metohiji dok se ne postigne dogovor o finalnom statusu.

Rezolucija ne predvidja da se te nadleznosti u medjuvremenu prenesu na lokalne institucije jer se time *de facto* prejudicira i resava finalni status. Rezolucija Saveta bezbednosti predvidja ulogu Srbije i Jugoslavije u prelaznom periodu time sto nalaze medjunarodnim organizacijama da stvore uslove za povratak kontigenata jugoslovenske vojske i policije.

Stoga Vas molim da, u skladu sa mandatom koji imate:

obezbedite uslove za neodložno ispunjenje stava iz Rezolucije 1244 o povratku do hiljadu pripadnika bezbednosti matične države,

da o svakom prenosjenju bezbednosnih nadležnosti, koje neposredno utiču na pitanje državnog suvereniteta postignete saglasnost sa nadležnim organima Srbije i Jugoslavije.

1.februar 2003.

Clanovima Saveta bezbednosti Ujedinjenjih nacija

Postovana gospodo,

Iskreno sam zabrinut razvojem dogadjaja na Kosovu, a sa zeljom da zajednicki doprinesemo uspostavljanju trajne stabilnosti regiona, uz puno uvazavanje svih prava i potpunim sprovođenjem medjunarodnih rezolucija i standarda, zelim da vas upoznam sa nekim dilemama i problemima koje se u vezi sa ovim pitanjem postavljaju pred demokratsku vladu u Beogradu.

1.Rezolucijom 1244 je utvrdjeno da

- a) organi medjunarodne zajednice preuzmu sve nadleznosti na Kosovu dok se ne pronadje finalno resenje,
- b) naznaceno je da ce se to finalno resenje sastojati u "sustinskoj autonomiji" Kosova,
- c) potvrđen je suverenitet Jugoslavije na celoj svojoj teritoriji, ukljucujuci Kosovo,
- d) kao prioritet je psotavljeno vracanje proteranih lica i
- e) najavljen je povratak kontigenta bezbednosnih snaga Jugoslavije.

2.Ono sto se na terenu dogadja nije u skladu sa konceptom Saveta bezbednosti i preti da svojim posledicama destabilizuje Srbiju i Balkan.

Medjunarodne organizacije (KFOR i UNMIK) – nadležnosti koje su Rezolucijom 1244 oduzete Srbiji i Jugoslaviji i predate njima, postepeno se prenose na lokalne strukture, sa krajnjim rezultatom da ce jednog trenutka organi Kosova imati sve nadležnosti jedne nezavisne drzave, osim medjunarodnog priznanja.

Tu vise nema ni govora o bilo kakvoj autonomiji, nego samo o okolnostima pod kojima ce biti konstatovana nezavisnost. Ako se suverenitet jedne drzave izrazava pre svega strukturama bezbednosti (vojska, granica), onda ono sto se sprovodi na Kosovu potpuno ukida suverenitet Jugoslavije. Vojne nadležnosti se prenose na Kosovski zastitni korpus, policijske na lokalnu policiju, a nema ni pomena da bi organi Jugoslavije bili nadležni za drzavne granice Kosova prema susednim drzavama.

Nema ni namere, ni plana da se ispuni stav Rezolucije o povratku kontigenta bezbednosnih snaga Jugoslavije. Zbog svega toga, povratak proteranih Srba je onemogucen (za 3,5 godine vratilo se manje od 2%), posto ih albanci ne zele u svojoj buducjoj nezavisnoj drzavi, a i sami Srbi ne smatraju bezbednim povratak na teritoriju koja moze postati nezavisna albanska drzava.

3. Posledica ovakvog razvoja dogadjaja je najpre gubitak kredibiliteta kako demokratskog sveta, tako i demokratske vlasti u Beogradu. Ako se na terenu dogadjaju stvari koje su direktno suprotne najvaznijim medjunarodnim dokumentima, onda jacaju one snage koje tvrde da

je medjunarodna zajednica neprincipijelna i jednostrana. To slabi poziciju reformskih snaga u Srbiji, koje neprekidno insistiraju na postovanju medjunarodnih obaveza i integraciji nase zemlje u medjunarodnu zajednicu.

Sta reci o autoritetu medjunarodne zajednice ako nijedan njen zahtev koji se tice prava drzave Srbije i Jugoslavije nije ostvaren: ni resavanje problema Kosova putem "autonomije", ni vracanje proteranih Srba, ni vracanje kontigenta vojske i policije, ni afirmacija suvereniteta Jugoslavije?

Nije slucajno da su na poslednjim predsednickim izborima u Srbiji (septembra 2002.) ekstremni nacionalisti dobili preko 30% glasova, sto je bilo nezamislivo posle oktobarskih promena 2000. Opravdani prigovor koji se medju gradjanima cuje jeste da demokratska Srbija nema bolji medjunarodni tretman oko resavanja kosovskog problema nego sto ga je imala kada nije bila demokratska.

Uz to, precutno klizanje Kosova ka nezavisnosti preti da destabilizuje ceo region. Situacija u BiH i Makedoniji moze ozbiljno da bude poremećena u slucaju takvog scenarija, koji je danas, na zalost, jedini kome se pruza sansa.

4. Zbog toga, poslednji je trenutak da se ovo ozbiljno prejudiciranje krajnjeg resenja zaustavi, da se vratimo konceptu Rezolucije 1244 i da iznova definisemo put ka njenom autenticnom

sprovođenju.

Prvi uslov za ovo jeste da odmah otpocnu ozbiljni pregovori o ukljucivanju Srbije i Jugoslavije u sve vazne odluke koje se ticu buduceg statusa Kosova, a koje se donose vec sada. To se pre svega odnosi na pitanje bezbednosti (vojska i policija, kontrola granice), pravnog i ekonomskog poretka, odnosa centralne vlasti u Beogradu i vlasti u Pristini, odnosa Pristine prema srpskoj zajednici na Kosovu, odnosa Beograda prema srpskoj zajednici na Kosovu itd.

Neophodno je utvrditi datum vraćanje bezbednosnog kontigenta maticne drzave, predvidjenog Rezolucijom 1244, jer je to gest kojim se u Srbiji i Jugoslaviji meri iskrenost medjunarodne zajednice. Osim toga, taj cin bi predstavljao psiholosko ohrabrenje za malobrojne preostale Srbe na Kosovu, i bez sumnje ubrzao povratak proteranih Srba.

Posto postojeća prava Srba i ostalog nealbanskog stanovništva, sadržana u privremenom ustavnom okviru, nisu dovela da povratka proteranih, a ni do većeg osećanja bezbednosti malobrojnih Srba koji nisu proterani, očigledni je da ta prava treba pojačati i učiniti efikasnijima. Zbog toga, smatram neophodnim da se Srbima na Kosovu prizna status nacionalne zajednice koja svoja prava ostvaruje preko svoje samouprave, uklopljene u pravno-politički poredak Kosova, ali sa efikasnim kolektivnim pravima, a ne samo individualnim. Podsećam da su ovakva rešenja i inače implementirana na mestima gde postoje etnički problemi povezani sa teritorijalnim pravima (BiH, Makedonija, Južni Tiro, Olandska ostrva...) Tacnije na svim mestima osim

na KiM.

Uostalom, i u mirovnom konceptu iz Rambujea je predviđeno takvo rešenje, a na taj koncept eksplicitno poziva Rezolucija 1244 kada govori o finalnom statusu Kosova. Znam da će ovi predlozi biti dočekani s prigovorom da albanska strana neće na njih pristati. Međutim, pitanje je da li se pri rešavanju teškog problema Kosova sme uvazavati volja samo jedne strane? I kakve to posledice po stabilnost regiona može da ima? Slozicete se, stabilno i trajno će biti samo ono rešenje koje uvazava interese obe strane.

Postovana gospodo,

Veoma sam zabrinut onim što se desava u vezi sa KiM i još više onim što vidim da će se u neposrednoj budućnosti događati. Greše oni koji misle da to može proći bez dramatičnih posledica. Moj osnovni interes, kao i interes reformske Vlade u Beogradu, jeste da očuvamo stabilnost regiona, efikasnu zaštitu ljudskih prava, da bismo mogli umanjiti ogromno siromastvo našeg stanovništva i da bismo što pre ispunili uslove za evropsku integraciju. Svi ovi ambiciozni ciljevi mogu da budu ponisteni ako se u pogledu rešavanja problema Kosova bez odlaganja krene u traženje zdravog kompromisa, koji će uvazavati i legitimne interese Srbije i Jugoslavije, i srpske nacionalne zajednice na KiM.

Zbog velikog značaja koje ovo pitanje ima za ceo Balkan i za međunarodnu zajednicu, ocekujem vasu pažnju i podršku.

2.februar 2003.

Pismo premijeru Bleru

...Kao sto mozda znate, Kosovo polako stremi nezavisnosti. Nijedan ozbiljan alternativni koncept nije prodiskutovan u medjunarodnoj zajednici. Vecina svetskih lidera radije ne razmislja o ovoj temi u nadi da ce se resenje samo prirodno pojaviti. Opsta, iako implicitna pretpostavka je da ce kroz nekoliko godina kosovske institucije preuzeti najvaznije funkcije, ukljucujuci garancije za prava etnickih manjina. To ce se zvati multietnicko Kosovo i ako ce broj nealbanaca biti zanemarljiv, ako ih uopste bude. Oni koji su prognani iz svojih kuca ostace zauvek beskucnici.

De facto Kosovo verovatno nece postati formalno nezavisno i usledice pritisak na Beograd i na Pristinu de udju u neku vrstu konfederacije. Naizgled, ovo je elegantno resenje, ali je ustvari tempirana bomba.

Prvo, cinjenica da Srbija, cije je Kosovo pokrajina, nema formalni uticaj na teritoriju bice shvacena kao poraz u srpskoj javnosti, a sledstveno i kao poraz demokratske reformske Vlade.

Drugo, odrzavanje takvog Kosova u fiktivnoj uniji sa Srbijom sprecice Srbiju da se integriše u Evropu, posto ce onda intagracija zavisiti od harmonizacije unutrasnjeg trzista Srbije i Kosova i ovaj koncept je nemoguc. Ova dva scenarija pospesice ekstremizam i oslabiti demokratske, proevropske snage sa dalekoseznim posledicama po stabilnost Srbije i citavu regiju. Zamislite moguci sled dogadjaja u BiH i Makedoniji!

Sta je resenje? Na pocetku svim ovim pitanjima se mora pristupiti bez odlaganja i na odgovarajucem nivou. Bio bih Vam veoma zahvalan ako biste preuzeli inicijativu u ovom pravcu.

Izvestan broj opcija postoji o kojima se moze razmisljati kao o kompromisu izmedju interesa Srbije i albanskog stanovnistva na Kosovu. Dozvolite da ovo bude samo tema za razmisljanje bez ulazenja u detalje.

Prva opcija je federalizacija u kojoj bi Albanci i Srbi imali slican kao Muslimani i Hrvati u Federaciji BiH. Ovo resenje bi omogucili dovoljno garancije Srbima da uzivaju svoja prava u skladu sa samoupravom na Kosovu. Ovako konstituisano Kosovo bi imali asimetrični status u odnosu na Srbiju: vise od pokrajine a manje od federalne jedinice (po jugoslovenskom Ustavu bi imalo pravo na secesiju kao i Crna Gora). Druga opcija, u slucaju da prva ne uspe, bi se ugledala na Kipar, sa teritorialnom demarkacijom ali sa nepromenjenim granicama. U ovom slucaju Srbi bi organizovali svoj politicki zivot uglavnom u severnom Kosovu. Podrazumeva se da ce manjinska prava biti garantovana u enklavama i / ili pojedincima na teritoriji sa administracijom druge nacije i da ce verski objekti i kulturni spomenici biti zasticeni. Treca opcija, u slucaju da ove dve ne uspeju, bice promena granica sporazumom. U tom slucaju, srpska nacionalna zajednica bi dobila svoj deo teritorije. Prema medjunarodnim procenama napravljenim pre dve godine za vreme parlamentarnih izbora, pre dolaska medjunarodnih snaga, Srbi su cinili 18 % kosovskog stanovnistva. Ovaj procenat trebao bi biti uskladjen na bazi imovisnkih prava.

Ove opcije trebalo bi da budu testirane korak po korak ostavljajući dovoljno vremena da se proverí njihova mogućnost implantacije. Međutim, trebalo bi da budemo dovoljno hrabri da se suočimo sa najdramatičnijom opcijom, trećom.

G-dine premijeru,

za nas kao demokratsku Vladu koja se bavi teškim ekonomskim problemima i reformama, najgora opcija je da se stvari dese bez našeg učesća i sa našom objektivnom odgovornošću. Ovo je put koji sigurno vodi u krizu. Ako danas izbegnemo sutrašnje probleme idemo putem oportunitizma. Ovo odbijam. Kao što znam da ćete i Vi tako postupiti i kao što znam da ste hrabar i odlučan čovek očekujem Vašu podršku i solidarnost, kao i uvek.

Pismo predsedniku Busu

(...)Prema Rezoluciji 1244 sve nadležnosti na Kosovu su oduzete od Srbije i predate međunarodnim snagama (KFOR i UNMIK). Ideja je bila da se tamo i tada normalizuje situacija, i posle nekoliko godina da se definise konacan status koji bi bio neka vrsta kompromisa izmedju Srbije (Jugoslavije) i kosovskih Albanaca. Kada pominjem konacno resenje, Rezolucija 1244 govori u prilog sustinske autonomije.

Medjutim, ono sto se desava tokom poslednje tri i po godine i ono sto se i dalje desava je "de facto" proces predavanja atributa suvereniteta kosovskim strukturama kao potencijalno nezavisnoj drzavi. Ni reci o kompromisu sa Srbijom, Jugoslavijom. Verovatno jedini "kompromis" je da se dodatno poveca pritisak na Srbiju i Beograd i da se Kosovo gurne u zajednicku drzavu sa Srbijom. "Svako je zadovoljan" – kao sto kaze popularna poslovica.

Ali, ovo resenje, iako izgleda elegantno tempirana je bomba. Ne samo da ce da izazove eskalaciju ekstremizma u Srbiji i zasigurno ce poraziti reformske snage, nego ce takodje destabilizovati celu regiju Balkana, narocito Bosnu i Hercegovinu i Makedoniju a verovatno i Srbiju (imajući u vidu cantrifugalne tendencije u juznom i severnom delu pokrajine¹).

Neka kompromisna resenja, koja mogu da osiguraju stabilnost u regiji su moguca. Glavna prepreka u diskusijama povodom ovih resenja je oportunitizam medjunarodne zajednice. Niko

nije spreman da preuzme inicijativu i razgovara o neprijatnim temama.

Vasa Vlada i Vasa zemlja su nam glavni saveznici u ovom istorijskom zadatku. Pomogli ste nam da uspostavimo demokratiju u Srbiji. Pomozite nam da postavimo zdravu osnovu za buduci razvoj. Hteli bismo da imate na umu cinjenicu da potencijalni problem u vezi sa Kosovom postoji, da specificna kompromisna resenja nisu jos uzeta u obzir, i da resenje koje se trenutno implementira odlaze problem, rizikujuci njegovu eksploziju u buducnosti.

4. februar 2003.

Pismo predsedniku Putinu

Postovani gospodine predsednice,

Uveren sam da Vam je poznata slozena situacija na Balkanu: neobicna drzava Bosne i Hercegovine, vrlo netipicna Federacija Srbije i Crne Gore, potpuno otvoreni problem uzajamnih odnosa Srbije i Kosova, nestabilna Makedonija, previse drzavnih eksperimentata na malom prostranstvu.

Svaki nepravilni korak moze da postavi pod ozbiljnu pretnju krhku stabilnost, koju smo dobili uz pomoc ogromnih napora i velikih zrtava. Cini mi se da medjunarodna zajednica po pitanju regularizacije problema Kosova, preti ogromnom rizikom da ce napraviti veoma opasnu gresku. "Spontano" organizovanje Kosova ka nezavisnosti, na odlucnoj zabrani Srbiji i Jugoslaviji i da utice na dogadjaje, vode ka vrlo eksplozivnoj situaciji u skorijoj buducnosti.

Zato pretpostavljam da je dosao momenat da posle tri i po godine prebivanja medjunarodnih snaga na Kosovu, da se ozbiljno promisli koncepcije dugorocnog resenja ove problematike. Fraze o tome da ce o pitanju statusa Kosova da se odlucuje posle, potpuno su neubedljive, jer se svakodnevno primaju resenja koja po sustini prevazilaze konacni status, a bas u pravcu nezavisnosti. Po sustini nista ne menja to sto medjunarodna zajednica insistira na tome da bi takvo nezavisno Kosovo ostalo u sastavu zajednicke drzave sa Srbijom. Ovim, u formalnom smislu, bice ocuvan princip nenarusavanja granica, ali pri dvostrukom kaznjavanju Srbije. Prvo su joj

oteli bilo kakav uticaj na Kosovu a zatim su joj dali ulogu zatocenika sada vec nezavisnog Kosova.

Nas predlog se sastoji u tome da se bez gubljenja vremena pristupi trazenju kompromisa koji bi bio prihvatljiv za obe strane, albansku i srpsku. Takvo resenje je moguće, jer mi u Srbiji nismo namerili da ubedjujemo kosovske Albance da zive zajedno sa nama. Mi hocemo da sacuvamo drzavni interes Srbije, da zastitimo prava srpske zajednice na Kosovu i obezbedimo cuvanje nasih spomenika, religije i kulture. To moze da se ucini pri punom uvazavanju albanske nacionalne zajednice, sve do deljenja Kosova, ako drugacije ne bude moguće.

Cilj sadasnjeg licnog obracanja, je moja molba Vama, da iskoristite Vas veliki medjunarodni autoritet, da se problem Kosova pokrene sa mrtve tacke, u stranu dostignuca dugorocnog i stabilnog resenja.

U slucaju Vase zainteresovanosti da da dobijete podrobnije informacije o tome kako mi u Beogradu vidimo moguca resenja za resavanje statusa Kosova, ja sam na Vasem raspolaganju i vrlo sam rad bilo kojoj vrsti kontakta.

¹Ocigledno je u pitanju greska, treba da stoji "republike"

Preuzeto iz knjige Dobrice Cosica "Kosovo", Beograd 2004.
Sva prava Dobrica Cosic i Novosti A.D.

Tekst se navodi sa isključivo informativnm ciljem sto ne podrazumeva njegovo potpuno prihvatanje ili odbacivanje.

